„FERAL TRIBUNE" – O PROVOCARE PRIN CONȚINUT ȘI LIMBAJ

Maria LAȚCHICI

„Feral Tribune" was a Croatian political magazine. It first started as a political satire supplement in Nedjeljna Dalmacija (the Sunday edition of the Slobodna Dalmacija daily.

Keywords: „Feral Tribune", croatian weekly magazine, political satire, humor newspaper

„Feral Tribune" a fost un săptămânal politico-satiric croat cu orientare de stânga. Săptâmanalul a luat ființă cu aproape trei decenii în urmă, atunci când ziaristul Germano Senjanović Ćićo a numit „Feral" (Felinar) suplimentul de duminică („Nedjeljna Dalmacija"), al cotidianului din Split, „Slobodna Dalmacija".

În anul 1989, jurnaliștii Viktor Ivančić, Predrag Lucić și Boris Dežulović au extins conținutul suplimentului cotidianului din acea epocă. Însă, odată cu preluarea cotidianului de către noile autorități ale vremii, jurnaliștii menționați părăsesc cotidianul în care au lucrat, în calitate de colaboratori externi, și inițiază „Feral"-ul ca o publicație independentă. După efectuarea serviciului militar în 1989, când Viktor Ivančić a revenit în redacție, numele publicației a fost schimbat în „Feral Tribune".

De-a lungul celor aproape trei decenii de apariție săptămânalul s-a evidențiat prin titluri și imagini provocatoare obtinute prin montaje foto, cu o atitudine extrem de critică față de aproape de tot ce însemna personalitate publică nu numai în Croația, ci și în țările fostului spațiu iugoslav. Critica vremii a replicat cu reproșuri dure la comentariile și imaginile jignitoare la adresa persoanelor publice. Au fost rostite multe acuzații și au fost intentate numeroase procese împotriva jurnaliștilor săptămânalului.

Din punct de vedere al conținutului, „Feral Tribune" a introdus de la bun început rubrici și un stil care vor deveni moștenirea definitorie a „Feral"-ului: nonsensul, parafraza, parodierea genurilor jurnalistice standard, jocul cu perspectivele de timp. Din start a fost respins limbajul birocratic, de lemn, lipsit de conținut, falsul revoluționarism. În schimb, ca o noutate, au introdus limbajul

BDD-A27211 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:12 UTC)

cotidian, redând cuvintelor sensul lor primar şi eliberând cititorul de absurdul discursului de partid.[1]

Deşi a fost mereu iubit de cititori, perioada de aur a săptămânalului este cea cuprinsă între 1990-1999. Este o perioadă extrem de grea pentru Croaţia, mai ales perioada 1990-1995, perioada Războiului de independenţă[2]. Însă la fel de complicată este şi perioada postbelică, de tranziţie, cu tot ce a adus această tranziţie, (schimbări economice, privatizarea publicaţiei „Feral Tribune"), privatizarea haotică, profitori din timpul şi de după război, o nouă clasă politică, noii îmbogăţiţi (practic, peste noapte), deci, material din abundenţă pentru penele ascuţite şi harnice ale jurnaliştilor de la „Feral Tribune".

Iar „Feral Tribune" scria neobosit şi într-o manieră deschisă, chiar zgomotoasă şi extrem de critică, despre diferite teme de actualitate. Relata despre crimele de război, despre amestecul în războiul din Bosnia şi Herţegovina, despre traficul ilegal de arme, precum şi despre alte teme cu caracter provocator. Nu este de mirare, deoarece şi regiunea în care a luat fiinţă, Dalmaţia, oraşul Split, este cunoscută ca fiind „mai vocală", mai pestriţă în modul de exprimare, mai lejeră în discuţii, spre deosebire de nordul Croaţiei (cu capitala la Zagreb), cu o mentalitate mult mai reţinută şi mai calmă, datorată şi îndelungatei influenţe germane. Una dintre cele mai răsunătoare şi scandaloase investigaţii făcute de jurnaliştii de la „Feral" a fost în 1994, când „Feral"-ul a prezentat numeroase fapte acuzatoare care subminau prestigiul partidului de guvernământ Uniunea Democrată Croată (*Hrvatska demokratska zajednica*). Din acest motiv săptămânalului i-a fost impus de către autorităţi un impozit pe circulaţie de 50%, pe care, de regulă, îl plăteau revistele pentru adulţi, însă, un an mai târziu, în 1995, Curtea Constituţională a Croaţiei a revocat respectiva decizie.

Totuşi, pentru a proteja într-un fel demnitarii, a fost adoptată o lege prin care se stipula că reprezintă o faptă penală criticarea publică a demnitarilor. Cu toate aceste presiuni politice şi acuzaţii de calomnie, „Feral Tribune" a continuat să publice liber. Cum ar spune cei de la Split, oraşul de baştină al „Feral"-ului, *u dišpet,* adică „în ciudă". „Feral Tribune" a reuşit să supravieţuiască, însă cu ajutorul donaţiilor financiare din străinătate. În anul 1999 preşedintele Franjo Tuđman a

[1] Luând în considerare faptul că săptămânalul a apărut şi pe vremea fostei Iugoslavii, numeroase au fost articolele care au stârnit nemulţumirea liderilor locali ai Uniunii Comuniştilor din Iugoslavia care s-a soldat cu darea în judecată a ziariştilor. Unii din membrii grupului VIVA LUDEŽ au fost, de asemenea activi în *Omladinska iskra* (Scânteia tineretului).

[2] Este vorba despre războiul din perioada 1990-1995, *Domovinski rat.*

BDD-A27211 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:12 UTC)

încetat din viaţă, iar, trei luni mai târziu, partidul de guvernământ, Uniunea Democrată Croată, a pierdut alegerile parlamentare din anul 2000. Atunci a început o nouă perioadă în istoria Croaţiei, aceea a guvernării lui Ivica Račan, fost lider al Partidului Comunist Croat, iar apoi al Partidului Social-Democrat. Deşi se aştepta o revigorare financiară, „Feral Tribune" a continuat să se confrunte cu numeroase probleme.

Unii dintre jurnaliştii de marcă ai „Feral"-ului au părăsit redacţia din pricina salariilor prea mici, alţii au pleacat din motive personale, cum a fost plecare lui Boris Dežulović. „Feral Tribune" a continuat să aibă o poziţie critică la adresa guvernului, a clasei politice, a deciziilor şi ezitărilor politice ale acesteia. Cum era şi de aşteptat, *Feral*-ul a început să scrie despre numeroasele scandaluri de corupţie în care era implicat noul guvern.

A urmat apoi declinul, din cauza tirajului redus şi a ostilităţii sponsorilor. În anul 2007 a apărut ştirea că, din cauza unor probleme de natură financiară, „Feral Tribune" ar trebui cumpărat de cel mai mare editor din Croaţia, ceea ce a dat naştere la speculaţii cu privire la independenţa pe viitor a „Feral"-ului. La 15 iunie 2007, pentru a doua oară în cei 14 ani de existenţă ca publicaţie independentă, „Feral"-ul nu a fost scos la vânzare la chioşcuri din cauza încasării silite a impozitului pe valoarea adăugată, iar, un an mai târziu, pe 15 iunie 2008, „Feral Tribune" publică ultimul său număr.

Deşi textele erau cele care dădeau savoare publicaţiei, ilustraţiile şi montajele foto erau pe măsură. Aproape tot ce apare scris îşi regăseşte şi imaginea grafică, datorită maestrului într-ale ilustraţiei şi desenelor suprarealiste, Alem Ćurin. În acest context, pentru istoria „Feral"-ului extrem de importantă şi ilustrativă din punct de vedere politic, am putea spune chiar antologică, este o imagine care îi prezintă pe preşedintele Franjo Tuđman şi Slobodan Milošević îmbrăţişaţi în pat (aluzie mai mult decât transparentă la visul celor doi preşedinţi de a împărţi între ei Bosnia şi Herţegovina)[1].

Însă punctul forte al publicaţiei l-a constituit limbajul şi stilul. Menţionăm în acest sens câteva din nenumăratele expresii care l-au consacrat şi care i-au adus

[1] În acea perioadă, preşedintele Croaţiei a fost Franjo Tuđman, pe cât de apreciat şi meritoriu pentru dobândirea independenţei Croaţiei, pe atât de criticat pentru unele decizii politice. Preşedintele Serbiei era Slobodan Milosevic, considerat principalul responsabil pentru destrămarea fostei Iugoslavii şi pentru războiul sângeros din Croaţia şi Bosnia şi Herţegovina.

BDD-A27211 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:12 UTC)

numeroase premii pe plan naţional şi internaţional: „Săptămânalul anarhiştilor, protestanţilor şi ereticilor croaţi" (Tjednik hrvatskih anarhista, protestanata şi heretika), „Bogu-mili, a ni đavlu nisu mrski" (Iubiţi de Dumnezeu, dar nici urâţi de diavol)[1], „Feral Tribune je vlasništvo onih koji ga pišu i čitaju" („Feral Tribune" este proprietatea celor care îl scriu şi îl citesc) etc.

A curs multă cerneală despre limbajul şi stilul săptămânalului „Feral". Printre alţii, lingvista Snježana Kordić menţiona: autorii „Feral"-ului sunt maeştri ai maeştrilor. Creativitatea lor în materie de limbaj este fără egal. Inegalabile calambururi pline de spirit şi mobilitate, de ingeniozitate care se opun încremenirii ideologice. Expresia lor lingvistică e plină de prospeţime, este imaginativă, simplă şi plină de vitalitate. Editorii s-au dovedit a fi stilişti şi scriitori de înaltă clasă. Pe lângă o apariţie politico-jurnalistică, „Feral Tribune" este şi o importantă operă artistică[2].

Aceeaşi lingvistă remarca şi faptul că proporţia paginilor satirice comparate cu cele serioase variază în „Feral"; uneori paginile serioase reprezintau 90% faţă de cele satirice de 10%, cu toate că jocul de limbaj era oricum prezent şi în paginile serioase. Uimeşte deosebitul simţ al limbii, strălucita variaţie lingvistică, cunoaşterea profundă a nivelului dialectal al limbii, mânuirea cu măiestrie a argoului urban. Redactorii revistei nu se limitau la exigenţele lingviştilor autohtoni care publicau doar informaţie, pretinzând o disciplină coercitivă dublată de purismul lingvistic. Autorii „Feral"-ului nu acceptau să li se impună uniforma cenuşie a limbajului administrativ[3].

Dealtfel, însuşi Boris Pavelić, autorul volumului *Smijeh slobobe*, întrebat fiind de jurnalistul Amir Bahtijar despre limbajul adoptat de „Feral", menţiona:

> Cu siguranţă şi, poate, în primul rând, Viktor Ivančić spune în cartea mea tocmai acest lucr, că limbajul „Feral"-ului reprezintă „fundamentul tuturor lucrurilor". Întotdeauna s-a acordat atenţie textelor jurnalistice, ca ele să conţină nu numai investigaţii de calitate, bine argumentate, ci şi să fie frumos scrise. Nu trebuie să ne îndoim că la un moment dat acest lucru li se va recunoaşte – pur şi simplu nu poate fi altfel – însă de ce să aşteptăm să se tocească complet ascuţişul criticii lor şi abia apoi să ne amintim cât de valoroşi au fost? Există în „Feral" texte istorice, programatice, inegalabil de frumos scrise. Valoarea literară a satirei lor şi al jocului lingvistic le-a adus ziariştilor de la „Feral" premiul *Veselko Tenžera* pentru realizările lor în domeniul ziaristicii din anul 1991 subliniind

[1] Aici expresia *Bogu-mili* se poate citi în două feluri: *Bogumili*, adică eretici faţă de confesiunea predominantă, catolică, dar şi *Bogu-mili*, iubiţi de Dumnezeu.
[2] Snjezana Kordić, *Feral je perfekcija na svim razinama*, articol publicat la 05.04.2015, pe www.tacno.net
[3] *Idem.*

BDD-A27211 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:12 UTC)

> laudativ stilul lor literar şi jocul satiric al limbajului... Da, este important de ştiut că *Feral* n-a fost doar un fapt ziaristic, ci, în egală măsură, şi un fapt literar.[1]

Deşi oficial criticat aspru pentru comentariile piperate şi deseori fără perdea mai ales la adresa clasei politice, „Feral Tribune" a câştigat câteva premii naţionale şi internaţionale importante. Astfel, în 1991, a obţinut premiul *Veselko Tenžera*; a câştigat Premiul Internaţional pentru Libertatea Presei acordat de International Press Directory iar în 1997, a câştigat *Pana de aur a libertăţii* acordată de *Committee to Protect Journalists.* În anul 1998 i s-a decernat premiul pentru cel mai bun săptămânal politico-satiric din lume la *Festivalul internaţional de satiră politică* de la Forte dei Marmi, iar Viktor Ivančić, redactorul şef de la „Feral Tribune", a obţinut la Roma, în 2007, distincţia *Colombe d'Oro per la Pac*e, acordată de Institutul Italian pentru Cercetări Internaţionale în Domeniul Dezarmării, Archivio Disarmo.

În 2015, la aproape un deceniu de la dispariţia săptămânalului, unul dintre jurnaliştii acestuia a publicat un volum despre „Feral": *Râsetul libertăţii: Introducere în „Feral" (Smijeh slobode. Uvod u „Feral Tribune"),* semnată de Boris Pavelić. Cartea a fost primită cu mare entuziasm de toţi cei care au citit „Feral Tribune" şi nu numai.

Volumul dedicat „Feral"-ului reprezintă, atât o carte despre mijlocul anilor '90, dar, la fel de bine, şi o carte despre zilele noastre. De fapt, cine doreşte să cunoască în profunzime prezentul politic, în actualitatea mediatică ori academică în care trăieşte, în corupţia şi făţărnicia societăţii noastre, le va afla pe toate răsfoind-o. Cartea constituie o inepuizabilă sursă pentru politologi, ziarişti, istorici, sociologi, pentru cei care studiază lingvistica şi literatura. În stilul propriu „Feral"-ului, Boris Pavelić apostrofează clar lucruri şi oameni. Volumul *Smijeh slobode (*Râsul libertăţii) este o lectură tensionată. Este o carte care te îmbogăţeşte şi o infinită desfătare, pentru că posedă acele calităţi pe care le are şi „Feral". Omul râde citind şi văzând fotografiile, fotomontajele, titlurile preluate din „Feral". Se bucură şi în planul cunoaşterii, fiindcă volumul informează, iar cititorul află multe lucruri. Se bucură pentru poziţiile umaniste, prin care, într-o perioadă, „Feral"-ul a influenţat oamenii şi pe cei mai de seamă intelectuali ai tinerei generaţii ai Croaţiei care diseminează şi vorbesc public despre influenţa „Feral"-ului asupra lor. După cum fiecare număr al

[1] Boris Pavelic, autorul cărţii *Smijeh slobode*, în interviul acordat jurnalistului bosniac Amir Bahtijar pentru tacno.net la data de 23.12.2014.

BDD-A27211 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:12 UTC)

Feral-ului este o capodoperă, şi acest volum este, în felul său, o autentică capodoperă.[1]

De asemenea, au apărut în ediţie digitală, pe patru DVD-uri, toate numerele publicaţiei „Feral Tribune" din perioada 1993-2008. Şi acesta este doar începutul. În presa croată există indicii conform cărora ar putea urma o ecranizare a fenomenului „Feral Tribune". Până atunci va curge încă multă cerneală despre această provocatoare publicaţie da satiră politică, provocatoare atât prin conţinut, dar mai ales prin limbaj.

BIBLIOGRAFIE

„Feral Tribune", în *Hrvatska enciklopedija,* www.enciklopedija.hr

Kordić, Snježana, expunere cu prilejul lansării volumului *Smijeh slobode: Uvod u Feral Tribune,* a lui Boris Pavelić, la Zagreb, 02.04. 2015

Kordić, Snježana, *Feral je perfekcija na svim razinama*, articol publicat la 05.04.2015, pe www.tacno.net

Interviul lui Boris Pavelic, pentru www.tacno.net, la 23.12.2014

Pagini web:
snjezana-kordic.from.hr/.../smijeh-slobode/
www.tacno.net/interview/boris-pavelic-feral
www.enciklopedija.hr
www.lzmk.hr

[1] Kordić, *op.cit.*

BDD-A27211 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:12 UTC)